

Lausunnon antaminen MAL 2023 -suunnitelman MA-osiesta

752/08.00.00.01/2020 [MAL-suunnitelma 2023]

Hallitus 23.05.2023 § 55

Esittelijä Toimitusjohtaja Mika Nykänen
Valmistelija Tulosalueen johtaja Johanna Wallin, p. 050 337 5685

Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL 2023 -suunnitelmaluonnos ja luonnos sen vaikutustenarviointiselostukseksi ovat lausunnoilla 3.4.-25.5.2023. Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä on vastannut suunnitelman liikennettä koskevan osion valmistelusta. HSL:n lausunto koskee MAL 2023 -suunnitelman maankäytön ja asumisen teemoja, jotka Helsingin seudun kunnat ovat yhdessä valmistelleet MAL-neuvottelukunnan johdolla.

Linkki lausuntoaineistoon:

<https://www.hsl.fi/hsl/mal>

Tiivistelmä

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL) toteaa lausunnossaan, että MAL 2023 -suunnitelmaa on valmisteltu hyvässä yhteistyössä eri toimijoiden kesken. HSL toivoo, että maankäytön ja liikenteen suunnittelu yhteistyötä tiivistetään myös MAL-suunnittelukierrosten välillä.

HSL:n näkemyksen mukaan suunnitelmassa tulisi kuvata tarkemmin, miten ensisijaiset maankäytön kehittämisvyöhykkeet on muodostettu. Suunnitelmassa kuvatut ensisijaiset maankäytön kehittämisvyöhykkeet eivät kaikilta osin sijaitse keskeisten joukkoliikenneyhteyksien varrella. Myös vyöhykkeiden sisällä tulisi kiinnittää huomiota maankäytön sijoittumiseen ja toteutumiseen. HSL esittää, että maankäytön ensisijaisia kehittämisvyöhykkeitä tulisi rajata siten, että tiivistämistä ohjataan nimenomaan joukkoliikennevyöhykkeille ja joukkoliikenteen solmukohtiin. Lisäksi uusiin joukkoliikenneyhteyksiin tukeutuvat kasvusuunnat tulisi arvioida tarkasti ja tutkia, voidaanko tarkastelualueilla toteuttaa kaupunkirakennetta, joka tukeutuu aidosti kestäviin kulkumuotoihin ja toteuttaa MAL-suunnitelmalle asetut tavoitteet. Kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi maankäytön tulee olla tiivistä ja sekoittunutta sekä joukkoliikenteellä hyvin saavutettavaa.

HSL esittää, että asuntotuotannon riittävyyden varmistamisen lisäksi huolehditaan myös siitä, että joukkoliikenteen solmukohtiin sijoittuu riittävästi kohtuuhintaista asumista. Myös asuntotyyppien monipuolisuus ja muuntojoustavuus tulee varmistaa. HSL:n näkemyksen mukaan myös viheralueiden, erilaisten palveluiden ja keskustan ulkopuolisten työpaikka-alueiden sijoittumiseen tulee kiinnittää maankäytön suunnittelussa huomiota.

HSL esittää, että maankäytön suunnittelulla tulisi osaltaan pyrkiä mahdollistamaan autoton elämäntapa. MAL 2023 -suunnitelmassa on esitetty tähän hyvinä keinoina mm. kaupunkiuudistusalueiden ja asemanseutujen kehittämistä, maankäytön sekoittumista ja monipuolisuutta sekä ympäristön viihtyisyyden parantamista. Hybridihankkeissa tulee huolehtia siitä, että kaupunkikehittäminen ei tarpeettomasti nosta joukkoliikenteen kustannuksia. Maankäytön suunnittelussa tulee huomioida, että raskaan raideliikenteen varressa on vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia ilman, että tarvitaan uusia ratoja. Väljemmän asukastiheyden alueilla on tärkeää varata tilaa ja kehittää myös pyörien ja henkilöautojen liityntäpysäköintiä toimivien matkaketjujen varmistamiseksi. Liityntäpysäköinnin kokonaisuutta suhteessa

maankäyttöön ja käytettävyyteen tulee suunnitella tarkemmin tiiviissä yhteistyössä HSL:n ja kuntien kesken.

HSL:n näkemyksen mukaan maankäytön suunnittelussa tulee varautua myös joukkoliikenteen kehittämisen edellytyksiin, kuten varikoihin ja terminaaleihin, ja osoittaa uusille varikoille konkreettiset sijainnit ja toteutusaikataulut. Erilaisten hankkeiden ja työmaiden keskinäiseen ajoitukseen ja niiden aiheuttamiin liikennejärjestelyihin tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota, ja kuntien tulee myös koordinoida hankkeita keskenään.

HSL esittää, että joukkoliikenteen nopeuttamiseen, sujuvuuteen ja luotettavuuteen tulee panostaa maankäytön keinoin, sillä näiden kehittäminen lisää sekä liikennetuotannon kustannustehokkuutta että palvelun houkuttelevuutta matkustajille. Maankäytön suunnittelussa tulee varautua erilaisten päästöttömien energianlähteiden jakeluverkkoihin.

MAL 2023 -suunnitelman valtion joukkoliikennetuki kohdistuu nykymuodossaan pääosin uusiin raideliikenneinvestointeihin ja ohjaa maankäytön ja infran suunnittelua tekemään mahdollisimman paljon uusia investointeja. Suunnitelmassa tulisi tutkia, voisiko rahoitusta kanavoida uusinvestointien lisäksi tai sijaan olemassa olevan järjestelmän kehittämiseen, jotta jo tehdyistä investoinneista saataisiin paras mahdollinen hyöty yhdessä maankäytön kehittämisen kanssa.

Suunnitelman vaikutusten arviointitulosten perusteella seudun päästövähennystavoitteita ei tulla saavuttamaan suunnitelman toimenpiteillä. Kestävien kulkumuotojen roolin vahvistaminen ja kestäviin kulkumuotoihin tukeutuva maankäyttö ovat tärkeitä keinoja kohti hiilineutraaliustavoitteita, ja HSL:n näkemyksen mukaan päästöjen vähentämiseksi tarvitaan vahva poliittinen ohjaus kestäviin kulkumuotoihin. Päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi autoilun suoritteiden kasvu tulee saada pysäytettyä ja suoritteita pienennettyä, ja tähän tarvitaan kestävää liikkumista tukevaa maankäyttöä sekä myös autoilua rajoittavia toimenpiteitä.

Seuraavalla MAL-suunnittelukierroksella vaikutusten arviointiin tulisi lisätä yhteenlasketut tavoitteet kestävien kulkumuotojen markkinaosuuksille kunta- ja alueatasolla. Suunnittelussa on tärkeää tunnistaa eri alueiden erot sekä esimerkiksi vaikutukset eri väestöryhmiin ja ottaa nämä huomioon tavoitetasojen laadinnassa ja liikennejärjestelmän ja maankäytön toimenpiteiden suunnittelussa ja yhteensovittamisessa.

Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnitelma (MAL 2023)

Helsingin seudun MAL 2023 -suunnitelma on strateginen, Helsingin seudun 14 kuntaa kattava suunnitelma. Suunnitelma ilmaisee seudun kuntien yhteisen tavoitetilän seudun kehityksestä vuoteen 2040 ja luo näkemystä vuoteen 2060 asti. MAL 2023 jatkaa seudun maankäytön ja liikennejärjestelmän suunnittelun perinnettä ja päivittää edellisen MAL 2019 -suunnitelman. MAL 2023 -suunnitelma toimii kuntien puolelta lähtökohtana valtion ja kuntien väliselle MAL-sopimukselle, jossa sovitaan tärkeimmistä lähivuosien maankäytön, asumisen ja liikenteen toimenpiteistä Helsingin seudulla.

Visiona on, että Helsingin seutu on vuonna 2040 Euroopan kestävimmin kasvava ja ihmisläheisin metropolialue. Seutu saavuttaa vision mukaisen tulevaisuuden vuoteen 2040 mennessä vastaamalla suunnitelmalle asetettuihin kolmeen päätavoitteeseen: hiilineutraaliin, hyvinvoivaan ja menestyvään Helsingin seutuun.

MAL-suunnitelma tiivistää ne keskeiset yhdyskuntarakenteen, liikennejärjestelmän ja asuntotarjonnan kehittämisen toimenpiteet ja seudun tavoitellut ominaispiirteet, jotka

toteuttavat suunnitelmalle asetettuja tavoitteita. Kiteytetysti MAL 2023 -suunnitelman sisältö voidaan kuvata viiden kohdan mukaan:

1. Jatketaan Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen pitkäjänteistä tiivistämistä, erityisesti keskuksiin ja raideliikenteeseen tukeutuen sekä nykyistä liikennejärjestelmää täysimääräisesti hyödyntäen.
2. Rakennetaan Helsingin seudun asukkaiden tarpeisiin monipuolisia ja laadukkaita asumisen vaihtoehtoja ja uudistetaan määrätietoisesti asuinalueita, jotka uhkaavat jäädä kehityksestä jälkeen.
3. Panostetaan aiempaa vahvemmin Helsingin seudun kestävän liikennejärjestelmän kehittämiseen ja varmistetaan tehokas joukkoliikennejärjestelmä myös tulevaisuudessa.
4. Seudullisella ja kansallisella tasolla toteutetaan monipuolisia toimenpiteitä, joilla vähennetään liikenteen päästöjä ja asumisen energiankulutusta.
5. Vahvistetaan Helsingin seudun elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä kehittämällä keskeisiä elinkeinoalueita sekä parantamalla kansainvälistä saavutettavuutta ja logistiikan tehokkuutta.

MAL 2023 -suunnitelma sisältää lakisääteisen liikennejärjestelmäsuunnitelman. MAL 2023 -suunnitelman vaikutusten arviointi sisältää SOVA-lain (200/2005) mukaiset velvoitteet sekä laajemmin maankäytön, asumisen ja liikenteen seudullisen suunnittelun kannalta merkittäviksi tunnistettujen osa-alueiden arvioinnin. Arviointi on tehty MAL 2023 vaikutusten arviointiohjelman pohjalta.

Helsingin seudun kehitys on MAL-suunnitelman hiilineutraaliustavoitteen kannalta oikeansuuntaista, mutta riittämätöntä. Liikenteen CO₂ -päästövähennystavoitetta ei saavuteta suunnitelman toimenpiteillä. Joukkoliikenteen kulkumuoto-osuus lisääntyy kuitenkin kolme prosenttiyksikköä vertailupohjaan verrattuna. Asumisen energiankulutus laskee seudun kasvusta huolimatta ja suunnitelmalla voidaan tukea tavoitteeseen pääsyä. Seudun kasvu luo haasteita ympäristölle, mutta joukkoliikenteen varrelle tiivistyvä kaupunkirakenne tukee pitkällä aikavälillä kestäviä elintapoja.

Hyvinvoiva -tavoitteen kannalta seudun kehitys on oikeansuuntaista. Kokonaisuutena MAL-suunnitelman vaikutukset hyvinvoivaan seutuun sijoittuvat mahdollistavan ja kannustavan vaikutuksen tasoille. Vaikka suunnitelman toimenpiteet tukevat laajasti hyvinvoinnin eri osa-alueiden oikeansuuntaista kehitystä, liittyy tavoitteen toteutumiseen epävarmuutta. Hyvinvoinnin arvioidaan kasvavan seudulla suunnitelman vaikutuksesta, mutta monet toimet edellyttävät konkretisointia erityisesti kuntatason suunnittelussa sekä MAL-suunnitelman jatkotyöstössä.

Seudun kehitys on myös Menestyvä-tavoitteen kannalta oikeansuuntaista. Järjestelmätason yhteiskuntataloudellinen tehokkuus on suunnitelmassa tavoitteen mukaisesti yli 1 (1,18). Kestävien kulkumuotojen matka-aikahyödyt ja saavutettavuusparannukset ovat merkittäviä ja työpaikkojen kasautuminen lisääntyy. Joukkoliikennematkustajat hyötyvät merkittävästi lipunhintojen alentamisesta.

Suunnitelma valmistellaan lausuntokierroksen pohjalta kesällä, ja viedään päätöksentekoon syksyllä 2023. Tavoitteena on, että MAL 2023 -suunnitelman valmistumisen jälkeen suunnitelman pohjalta voidaan neuvotella seuraava 12-vuotinen MAL-sopimus.

Ehdotus

Hallitus päättää antaa Helsingin seudun MAL 2023-suunnitelmaluonnoksen maankäytön ja asumisen teemoista liitteen mukaisen lausunnon.

Käsittely

Käsittelyn aikana hallituksen jäsen Maria Rajala esitti asian jättämistä pöydälle. Hallituksen jäsenet Sirpa Kauppinen ja Elina Kauppila kannattivat ehdotusta.

Päätös Hallitus päätti jättää asian pöydälle.

Liite Lausunto Helsingin seudun MAL 2023-suunnitelmaluonnoksen maankäytön ja asumisen teemoista

Hallitus 26.05.2023 § 60

Esittelijä Toimitusjohtaja Mika Nykänen
Valmistelija Tulosalueen johtaja Johanna Wallin, p. 050 337 5685

HSL:n hallitus käsitteli kokouksessaan 23.5.2023 § 55 Lausunnon antaminen MAL 2023 -suunnitelman MA-osiosta ja päätti jättää asian pöydälle.

Ehdotus Hallitus päättää antaa Helsingin seudun MAL 2023-suunnitelmaluonnoksen maankäytön ja asumisen teemoista liitteen mukaisen lausunnon.

Käsittely Ennen käsittelyä hallituksen puheenjohtaja Matias Pajula oli tehnyt seuraavanlaisen muutosehdotuksen esittelijän ehdotukseen: Lausunnon kohta: "Asuntotuotannon riittävyyden varmistamisen lisäksi tulee huolehtia siitä, että joukkoliikenteen solmukohtiin sijoittuu riittävästi kohtuuhintaista asumista. Kohtuuhintaisen asumisen saavutettavuuden turvaaminen on tärkeää muiden muassa työvoiman saatavuuden turvaamiseksi sekä alueiden eriytymisen ehkäisemiseksi. Muissa maissa on nähtävissä esimerkkejä kehityksestä, jossa kohtuuhintainen asuminen on jo hyvin kaukana sieltä, missä tarvittaisiin työvoimaa esimerkiksi palveluammatteihin. Olisi hyvä, jos kunnat yhdessä miettivät uudenlaisia keinoja kohtuuhintaisen asumisen varmistamiseksi hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella." Muutetaan muotoon: "Asuntotuotannon riittävyyden ohella joukkoliikenteen solmukohdissa on varmistettava asuntotuotannon monipuolisuus. Tällä varmistetaan työvoiman saatavuuden lisäksi riittävä kysyntä ja asiakaspohja joukkoliikenteelle. Olisi hyvä, jos kunnat yhdessä miettivät uudenlaisia keinoja asuntotuotannon saavutettavuuden ja monipuolisuuden varmistamiseksi."

Hallituksen varajäsen Kauko Passi kannatti puheenjohtajan ehdotusta.

Päätös Hallitus päätti hyväksyä lausuntoon tehdyn muutosehdotuksen yksimielisesti.

Liite Lausunto Helsingin seudun MAL 2023-suunnitelmaluonnoksen maankäytön ja asumisen teemoista